

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»

ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни
для магістрів Інституту прикладного системного аналізу
денної форми навчання

Київ
НТУУ «КПІ»
2015

Основи педагогіки : Метод. рекомендації до вивчення дисципліни для магістрів інституту прикладного системного аналізу / Уклад. : Є. В. Пузирьов, О. А. Стовбун. – К. : НТУУ «КПІ», 2015. – 38 с.

*Затверджено Вченою радою ФСП
(Протокол № від «» 2015 р.)*

Навчальне електронне видання

Основи педагогіки

Методичні рекомендації

до вивчення дисципліни

для магістрів Інституту прикладного системного аналізу
денної форми навчання

Укладачі: *Пузирьов Євген Володимирович, канд. пед. наук, доц.
Стовбун Оксана Анатоліївна, канд. психол. наук, доц.*

Відповідальний за випуск *Блохіна Ірина Олександрівна, канд. психол. наук, доц.*

Рецензент *Девтерова Тамара Ваганівна., канд. пед. наук, доц.*

За редакцією укладачів

©Пузирьов Є.В., Стовбун О.А., 2015 рік

© НТУУ «КПІ», 2015 рік

З М І С Т

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
4. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	11
5. СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	12
6. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	13
7. МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА	14
8. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ СЕМЕСТРОВОГО ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ	16
9. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	17
9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	19
10. КОНТАКТИ З ВИКЛАДАЧЕМ	23
ДОДАТКИ	
<i>Додаток 1</i>	24
<i>Додаток 2</i>	29
<i>Додаток 3</i>	34

1.МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета навчальної дисципліни.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів *здатностей*:

- організовувати власну педагогічну діяльність
- реалізації освітніх програм та навчальних планів у відповідності до державних стандартів освіти;
- аналізу та вибору ефективних методів навчання і виховання;
- організовувати та проводити всі види учбових занять та виховних заходів;
- виховання та розвитку особистості тих, хто навчається;
- критичного аналізу і оцінки занять та виховних заходів, що проводяться;
- самостійного засвоєння педагогічної літератури.

1.2. Основні завдання навчальної дисципліни.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- категоріального апарату педагогіки;
- закономірностей та протиріч педагогічного процесу;
- основних принципів і методів навчання та виховання;
- закономірностей опанування знаннями, навичками та вміннями;
- змісту виховання та основних напрямів виховної діяльності;
- особливостей самовиховання учнів;
- педагогічної майстерності та її основних компонентів.

уміння:

- розробляти зміст, проводити структурування навчального матеріалу та проводити заняття різних видів;
- організовувати та аналізувати свою педагогічну діяльність ;
- визначати методи та засоби навчання та виховання;
- організовувати та керувати пізнавальною діяльністю учнів, формувати у них критичне мислення;
- здійснювати контроль і оцінку результатів навчання та виховання;
- аналізувати навчальну та навчально-методичну літературу й використовувати її в педагогічній практиці;
- використання педагогічних засад самонавчання та самовиховання.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **45**години/**1,5**кредити ECTS.

Форма навчання	Кредитні модулі	Всього		Розподіл навчального часу за видами занять			Семестрова атестація
		кредитів	годин	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	СРС	
Денна	3	1,5	45	24	4	17	залік

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Загальні засади педагогіки

Тема 1.1. Лекція 1. Предмет и завдання педагогіки

Педагогіка як наука про навчання, освіту, виховання й розвиток підростаючих поколінь. Виникнення педагогіки як науки. Об'єкт, предмет і основні завдання педагогіки. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками та її структура. Суть нової методології педагогіки. Основні категорії педагогіки: освіта, навчання, виховання, розвиток. Педагогічні цінності. Суть педагогічної діяльності, основні види, специфіка.

Методи педагогічних досліджень.

Л і т е р а т у р а

Базова: 1-3, 6-9.

Допоміжна: 1; 9, 12, 22. 24, 32, 34, 35, 42.

Завдання до самостійної роботи:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Питання для самоперевірки:

1. Визначити завдання педагогіки.
2. Навести приклади редакції формулювання предмета педагогіки.
3. Визначити основні категорії педагогіки.

Тема 1. 2. Лекція 2. Основні етапи розвитку педагогіки

Сучасна педагогіка у пошуках нової моделі освіти. Етапи розвитку педагогіки і освіти. Характеристика основних освітніх парадигм: авторитарної, технологічної, гуманістичної. Реформування системи освіти України,

об'єктивні передумови та основні напрями реформування. Цілі та ідеї Болонського процесу. Основні принципи освіти в Україні.

Л і т е р а т у р а

Базова: 1-9.

Допоміжна: 4, 16, 24, 30, 40, 51, 54.

Завдання до самостійної роботи:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Питання для самоперевірки:

1) Визначити основні цілі та ідеї Болонського процесу.

Тема 1. 2. Лекція 3. Основні етапи розвитку педагогіки

Педагогічний процес, його функції. Закономірності та протиріччя педагогічного процесу. Залежність педагогічного процесу від характеру суспільних відносин, можливостей економіки, розвитку педагогічної теорії та практики. Специфічні педагогічні закономірності та протиріччя.

Л і т е р а т у р а

Базова: 1-9.

Допоміжна: 4, 16, 24, 30, 40, 51, 54.

Завдання до самостійної роботи:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Питання для самоперевірки:

1) Визначити поняття педагогічного процесу.

2) Визначити основні закономірності та протиріччя педагогічного процесу.

Тема 1. 3. Лекція 4. Історія педагогіки: від виховання у первісному суспільстві до сучасності

Підходи світової науки до виникнення виховання як суспільного явища. Виховання у первісному суспільстві зародження теорії педагогіки у Єгипті та Давній Греції. Вплив давньогрецьких філософів (Сократ, Платон, Аристотель) на розвиток педагогічної теорії.

Педагогічна епоха середньовіччя. Система лицарського виховання. Педагогічна система Я.А. Коменського. Педагогічні погляди французьких філософів (Жан-Жак Руссо, Д.Дідро, Гельвецій).

Традиційне виховання і педагогічна думка Київської Русі. Освіта і педагогічна наука епохи українського відродження (XVI-XVIII ст.). Діяльність братських і козацьких шкіл, виховання лицаря-козака. Ідея народності та природо відповідності виховання Г.Сковороди. Утвердження педагогічної науки України на сучасному етапі духовного і національного відродження.

Л і т е р а т у р а

Базова: 2, 3, 7-9.

Допоміжна: 1, 2, 20, 25, 41.

Завдання до самостійної роботи:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Питання для самоперевірки:

- 1) Визначити підходи світової науки до виникнення виховання як суспільного явища.
- 2) Охарактеризувати виховання у первісному суспільстві.
- 3) Визначити педагогічну систему Я.А.Коменського.

Розділ 2. Теорія навчання

Тема 2.1. Лекція 5. Сутність і принципи навчання

Дидактика – теорія і практика навчання. Педагогічна характеристика процесу навчання. Теоретичне і практичне навчання людини. Основні функції навчання: навчальна, виховна, розвиваюча.

Викладання – учіння. Сучасні дидактичні концепції в освіті.

Психолого-педагогічні закономірності опанування знаннями, навичками та уміннями: асоціативно-рефлекторна та концепція поетапного формування розумових дій.

Поняття про принципи навчання. Принципи і правила навчання. Характеристика системи та змісту принципів навчання. Взаємозв'язок принципів навчання. Особливості реалізації дидактичних принципів у конкретних предметних методиках.

Л і т е р а т у р а

Базова: 1-3, 5-9.

Допоміжна: 3, 7- 8, 15, 21, 24, 26.

Завдання до самостійної роботи:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Питання для самоперевірки:

- 1) Надати педагогічну характеристику процесу навчання.
- 2) Охарактеризувати психолого-педагогічні закономірності опанування знаннями, навичками та уміннями.

Тема 2.2. Лекція 6. Методична система навчання

Сутність і зміст методичної системи навчання. Поняття про методи навчання та їх систему. Класифікація методів навчання. Характеристика методів організації та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності. Педагогічні умови ефективності теоретичних і практичних методів навчання.

Особливості використання методу демонстрації (показу). Специфіка самостійної роботи.

Л і т е р а т у р а

Базова: 2, 3, 5, 6-8.

Допоміжна: 3, 7, 8, 13, 26, 50, 51.

Завдання до самостійної роботи:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Питання для самоперевірки:

- 1) Визначити сутність і зміст методичної системи навчання.
- 2) Навести класифікацію методів навчання.

Тема 2.2. Лекція 7. Методична система навчання

Сутність і методи проблемного навчання. Навчальна та проблемна ситуація. Розвиток творчого мислення та пізнавальних інтересів учня.

Методи стимулювання і мотивації учня. Творчий підхід до використання методів навчальної роботи.

Л і т е р а т у р а

Базова: 2, 3, 5, 6-8.

Допоміжна: 3, 7, 8, 13, 26, 50, 51.

Завдання до самостійної роботи:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Питання для самоперевірки:

- 1) Розкрити творчий підхід до використання методів навчальної роботи
- 2) Проаналізувати розвиток творчого мислення та пізнавальних інтересів учня.

Тема 2.3. Лекція 8. Педагогічні вимоги до перевірки та оцінювання знань, навичок та вмінь учня

Цілі та завдання контролю якості навчання. Основні чинники, що впливають на якість навчання. Функції перевірки та оцінювання. Методи контролю та самоконтролю у навчанні. Види і методи перевірки знань, навичок та вмінь. Критерії оцінювання. Вимоги до оцінювання успішності навчання учня. Переваги Болонської системи оцінювання. Критичний аналіз навчальної роботи вчителя та учнів.

Л і т е р а т у р а

Базова: 1-3, 6-9.

Допоміжна: 3, 8, 15, 16, 26, 38.

Завдання до самостійної роботи:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Питання для самоперевірки:

- 1) Визначити цілі та завдання контролю якості навчання.
- 2) Охарактеризувати методи контролю якості та самоконтролю у навчанні.
- 3) Визначити основні види і методи перевірки знань, навичок та вмінь.
- 4) Розкрити переваги Болонської системи оцінювання.

Розділ 3. Теорія виховання

Тема 3.1. Лекція 9. Процес виховання: суть, зміст, принципи

Методологічні засади процесу виховання людини. Процес виховання: широке та вузьке значення. Процес виховання як система. Педагогічна характеристика процесу виховання учня, його структура та функції. Закономірності процесу виховання. Поняття про зміст виховання, його особливості в сучасній школі. Основні напрями виховання учня та можливості їх реалізації у виховному процесі. Умови та шляхи забезпечення єдності складових частин виховного процесу.

Л і т е р а т у р а

Базова: 1-4, 6-8.

Допоміжна: 5, 10-11, 18, 24, 27, 32, 40, 46.

Завдання до самостійної роботи:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Питання для самоперевірки:

- 1) Надати педагогічну характеристику процесу виховання учня.
- 2) Охарактеризувати основні напрями виховання учня та можливість їх реалізації у виховному процесі.
- 3) Визначити умови та шляхи забезпечення єдності складових частин виховного процесу.

Тема 3.1. Лекція 10. Процес виховання: суть, зміст, принципи

Основні принципи виховання та їх характеристика. Система принципів виховання, педагогічні умови та шляхи їх реалізації. Самовиховання як спонукальна сила розвитку особистості. Напрями і засади самовиховання. Самооцінка і самоконтроль. Управління самовихованням особистості.

Л і т е р а т у р а

Базова: 1-4, 6-8.

Допоміжна: 5, 10-11, 18, 24, 27, 32, 40, 46.

Завдання до самостійної роботи:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Питання для самоперевірки:

- 1) Розкрити систему принципів виховання.
- 2) Розкрити поняття самовиховання як спонукальної сили розвитку особистості.
- 3) Проаналізувати напрями і засади самовиховання.

Тема 3.2. Лекція 11. Система методів виховання людини

Поняття про методи виховання. Загальна характеристика методів виховання. Класифікація методів виховання людини. Методи усвідомлення цінностей суспільства.

Методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки. Методи стимулювання діяльності та поведінки учня. Методи педагогічної підтримки. Педагогічні умови ефективності використання методів виховання. Вибір методів виховання та взаємозв'язок між методами виховання. Особливості методів діагностики вихованості.

Л і т е р а т у р а

Базова: 1-4, 6-8.

Допоміжна: 5, 10-11, 18, 24, 27, 32, 40, 46, 49, 55.

Завдання до самостійної роботи:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Питання для самоперевірки:

- 1) Надати загальну характеристику методів виховання.
- 2) Охарактеризувати педагогічні умови ефективності використання методів виховання.
- 3) Визначити особливості методів діагностики вихованості.

Тема 3.3. Лекція 12. Педагогічна культура та її складові

Специфіка педагогічної діяльності. Вимоги до діяльності вчителя. Сутність педагогічної культури. Зміст та основні компоненти педагогічної культури. Педагогічна спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка.

Структура педагогічної майстерності вчителя. Характеристика психолого-педагогічних знань, навичок, вмінь та якостей. Поняття про педагогічний такт та педагогічну ерудицію.

Розуміння педагогом особистості учня. Майстерність педагогічного спілкування. Шляхи формування педагогічної культури.

Л і т е р а т у р а

Базова: 1-3, 6-8.

Допоміжна: 10, 19, 31, 33-35, 38-39, 48, 52.

Завдання до самостійної роботи:

I. Ведення термінологічного словника.

II. Питання для самоперевірки:

- 1) Визначити сутність педагогічної культури.
- 2) Проаналізувати структуру педагогічної майстерності.
- 3) Розкрити шляхи формування педагогічної культури.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Календарно-тематичний план засвоєння навчальної дисципліни наданий у таблиці 1.

На початку семестру студенти мають увійти до сайту кафедри психології та педагогіки й отримати методичні рекомендації.

Рекомендується щотижня засвоювати навчальний матеріал однієї теми згідно календарно-тематичному плану та перевіряти ступінь засвоєння навчального матеріалу, самостійно виконуючи завдання, наведені в додатках до методичних рекомендацій.

Для підготовки завдань і відповідей можна використати літературу, що наведена у списку рекомендованих джерел або скористатися фондами науково-технічної бібліотеки університету та читальних залів Державної науково-педагогічної бібліотеки України, що працюють за адресами: вул. М.Берлінського, 9 (тел. 467-22-14) та вул. Володимирська, 57 (тел. 228-71-19). Час роботи – з 9.30 до 20 годин.

Таблиця 1

<i>Тиждень</i>	<i>Зміст навчальної роботи</i>	<i>Час для СРС</i>
1	Тема 1.1. Лекція 1. Предмет и завдання педагогіки	
2	Тема 1. 2. Лекція 2. Основні етапи розвитку педагогіки	1
3	Тема 1. 2. Лекція 3. Основні етапи розвитку педагогіки	
4	Тема 1. 3. Лекція 4. Педагогічні вимоги до перевірки та оцінювання знань, навичок та вмінь учня	1
5	Тема 2.1. Лекція 5. Сутність і принципи навчання	1
6	Тема 2.2. Лекція 6. Методична система навчання	1
7	Тема 2.2. Лекція 7. Методична система навчання Семинар 1. Педагогічна характеристика процесу навчання	2
8	Тема 2.3. Лекція 8. Педагогічні вимоги до перевірки та оцінювання знань, навичок та вмінь учня	1
9	Тема 3.1. Лекція 9. Процес виховання: суть, зміст, принципи. Подання реферату	1

10	Тема 3.1. Лекція 10. Процес виховання: суть, зміст, принципи.	1
11	Тема 3.2. Лекція 11. Система методів виховання людини Семінар 2. Педагогічна характеристика процесу виховання.	2
12	Тема 3.3. Лекція 12. Педагогічна культура та її складові	
	Підготовка до заліку	6
	Всього годин	17

5. СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Основними завданнями семінарських занять є розвиток у студентів вміння працювати з педагогічною літературою, підготувати виступи, формулювати та відстоювати свою позицію, приймати активну участь у дискусії.

Семінарське заняття 1

Тема: *Педагогічна характеристика процесу навчання*

1. Поняття про дидактику. Модель процесу навчання. Основні функції навчання.
2. Закономірності опанування знаннями, навичками та вміннями.
3. Особливості реалізації дидактичних принципів
4. Класифікація методів навчання в педагогіці і педагогічні умови ефективності методів навчання.

План роботи:

1. Розглянути питання семінару.
2. Кожному студенту підготувати виступ до 10 хв., у якому реалізувати всі принципи навчання.
3. Встановити відповідність між принципами навчання та правилами їх реалізації (див. дод. №1).

Л і т е р а т у р а

Базова: 1, 2, 4, 6-8.

Допоміжна: 3, 7, 8, 13, 26, 50, 51.

Семінарське заняття 2

Тема: *Педагогічна характеристика процесу виховання*

1. Суть процесу виховання, його структура та функції.
2. Зміст та основні напрями виховання учнів.
3. Характеристика принципів та методів виховання

План роботи:

1. Розглянути питання семінару.
2. Охарактеризувати основні напрями змісту виховання.
3. Надати характеристику принципів і методів виховання.
4. Опанувати методику «Самооцінка особистості» (див. дод. №2).

Л і т е р а т у р а

Базова: 1, 2, 4, 6-8.

Допоміжна: 13, 51.

6. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Педагогіка як наука.
2. Основні категорії педагогіки: розвиток, виховання, навчання, освіта.
3. Предмет педагогіки.
4. Система педагогічних наук.
5. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
6. Цілі навчання і виховання.
7. Методологічні принципи навчання і виховання.
8. Методи педагогічного дослідження.
9. Основні етапи розвитку педагогіки та освіти.
10. Сучасна педагогіка у пошуках нової моделі освіти.
11. Підходи світової науки до виникнення виховання як суспільного явища.
12. Виховання у первісному суспільстві.
13. Зародження теорії педагогіки у Давній Греції.
14. Педагогіка епохи Середньовіччя.
15. Педагогічна система Я. А. Коменського. Педагогічні погляди французьких філософів.
16. Розвиток педагогіки в Україні (16-18 ст.), діяльність Г.С.Сковороди.
17. Освіта України на сучасному етапі.
18. Закономірності педагогічного процесу.
19. Протиріччя педагогічного процесу та можливості їх вирішення.
20. Дидактика - теорія і практика навчання.
21. Основні принципи дидактики.
22. Сучасні дидактичні концепції в освіті.
23. Розвиваюче навчання по системі В.В. Давидова - Д.В. Ельконіна.
24. Психолого-педагогічні закономірності оволодіння знаннями, навичками, вміннями.
25. Реалізація дидактичних принципів в навчанні.
26. Педагогічна характеристика виховання.
27. Функції виховання.
28. Принципи виховання та їх характеристика.
29. Зміст виховання.

30. У мови та шляхи забезпечення єдності складових частин виховного процесу.
31. Виховна система.
32. Особливості національного виховання.
33. Різноманітність методів навчально-виховного процесу.
34. Методи навчання: репродуктивні та продуктивні.
35. Характеристика теоретичних методів навчання.
36. Практичні методи навчання.
37. Переваги проблемного навчання.
38. Педагогічні вимоги до застосування методів переконання.
39. Вправи та їх різновиди
40. Привчання.
41. Методи стимулювання: змагання, заохочення, покарання.
42. Специфіка педагогічної діяльності.
43. Вимоги до діяльності педагога.
44. Поняття педагогічної культури та її складові.
45. Педагогічна майстерність педагога.
46. Педагогічний такт та педагогічна техніка.
47. Майстерність педагогічного спілкування
48. Шляхи формування педагогічної культури.
49. Самовиховання як спонукальна сила розвитку особистості.
50. Напрями і засоби самовиховання.
51. Самооцінка і самоконтроль як фактори самовиховання.
52. Керівництво самовихованням особистості.
53. Стосунки батьків і дітей як педагогічна проблема.
54. Типові варіанти відносин у сім'ї.
55. Раціональні умови відносин батьків і дітей.
56. Педагогічний такт у сімейних відносинах.
57. Класифікація конфліктів у сім'ї.
58. Причини сімейних конфліктів та їх профілактика.

7. МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Запланована в робочих навчальних планах модульна контрольна робота поділяється на три письмові контрольні роботи (по 15 хвилин), які проводяться на лекційних заняттях згідно з розкладом та програмою.

Питання для модульної контрольної роботи

1. Сформулюйте основні цілі та зробіть аналіз основних напрямів реформування освіти в Україні.
2. Сформулюйте основні цілі та ідеї Болонського процесу.
3. Обґрунтуйте основні закономірності та протиріччя педагогічного процесу.
4. Надайте характеристику основним освітнім парадигмам.

5. Розкрийте сутність понять: знання, навички та уміння. Поясніть їх діалектичний зв'язок та особливості формування навичок та умінь.
6. Розкрийте зміст понять: форми і методи навчання, методика, форми організації навчального процесу, засоби навчання, дидактичні засоби.
7. Психологічна сутність пізнавальної діяльності. Завдання вчителя щодо підвищення її ефективності.
8. Основні етапи педагогічного процесу, їх цілі та результат, основні завдання вчителя на цих етапах.
9. Розкрийте сутність різних рівнів викладання і засвоєння навчального матеріалу. Завдання вчителя на кожному рівні.
10. Взаємозв'язок законів, принципів та правил дидактики. Сформулюйте основний закон дидактики. Які практичні висновки випливають з нього?
11. Мотивація навчання. Обґрунтуйте завдання вчителя та методи управління мотивацією учнів.
12. Основні дидактичні завдання лекції. Переваги та недоліки лекційного метода. Обґрунтуйте шляхи усунення цих недоліків.
13. Основні дидактичні вимоги до змісту і структурі лекції. Завдання вчителя щодо забезпечення цих вимог.
14. Призначення та особливості різних типів лекцій. Розкрийте принципи побудови проблемної лекції.
15. Цілі та завдання контролю якості навчання. Зробіть аналіз основних факторів, що впливають на якість навчання.
16. Розкрийте основні вимоги до системи контролю якості навчання, обґрунтуйте шляхи їх забезпечення.
17. Основні види контролю, обґрунтуйте їх цілі, функції та завдання.
18. Проаналізуйте переваги та недоліки різних форм контролю якості підготовки учнів.
19. Розкрийте сутність основних вимог до контрольних завдань, обґрунтуйте шляхи їх забезпечення.
20. Обґрунтуйте шляхи до вибору складності, трудомісткості та тривалості контролю.
21. Дайте визначення поняттю «технологія навчання». Розкрийте структуру та принципи нових технологій навчання.
22. Сформулюйте сутність та основні положення деяких нових педагогічних технологій (особистісно-орієнтована педагогічна технологія, технологія розвиваючого навчання, технологія формування творчої особистості, технологія навчання як дослідження, технологія проблемного навчання, технологія контекстного навчання тощо).
23. Сформулюйте цілі та завдання рейтингової системи оцінки успішності навчання. Зробіть порівняльний аналіз варіантів рейтингових систем оцінки успішності навчання.
24. Сутність модульної технології навчання, її переваги та умови впровадження.

25. Основні принципи побудови навчальної гри. Розкрийте основні ознаки різних видів ігрових методів навчання.
26. Види та рівні педагогічного спілкування. Розкрийте сутність емоційно творчого аспекту педагогічного спілкування.
27. Обсяг, інтенсивність та зміст спілкування вчителя та учнів.
28. Сутність та структура педагогічного такту. Методи розв'язування педагогічних конфліктів.
29. Розкрийте сутність процесу виховання у школі.
30. Сутність основних напрямів виховання молоді.
31. Опишіть основні методи та форми виховання у навчальному закладі.

8. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ СЕМЕСТРОВОГО ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

З метою поглиблення знань студентів з дисципліни, розвитку умінь самостійної роботи з педагогічною літературою навчальна програма передбачає написання рефератів з проблем педагогіки. Кожний варіант може обирати тільки один студент. Термін закріплення тем рефератів та погодження ініціативних тем – 3-й тиждень семестру. Термін подання рефератів – 9-й тиждень.

Тематика рефератів

1. Шляхи підвищення ефективності педагогічного процесу.
2. Активізація пізнавальної діяльності учнів як проблема та головне завдання педагогіки.
3. Порівняльний аналіз рейтингових систем оцінки рівнів підготовки учнів.
4. Психолого-педагогічні особливості використання технічних засобів навчання у школі.
5. Дидактичні вимоги та принципи розробки електронних підручників.
6. Дидактичні проблеми тестового контролю у школі.
7. Наука і освіта: проблеми інтеграції.
8. Естетичне виховання учнів у школі.
9. Основні ідеї та принципи інноваційного навчання у школі.
10. Характеристика основних компонентів педагогічної майстерності вчителя.
11. Шляхи підвищення активності учнів у навчанні.
12. Психолого-педагогічні проблеми спілкування вчителя та учнів.
13. Основні компетентності вчителя.
14. Сутність та психологічні основи педагогічного такту.
15. Основні завдання соціально-гуманітарної складової освіти у школі.
16. Педагогіка співробітництва – основа гуманізації навчально-виховного процесу школи.
17. Психолого-педагогічні проблеми формування творчої особистості у школі.
18. Дидактичні основи дистанційної технології навчання учнів.
19. Сучасні проблеми гуманізації вищої освіти та виховання учнів.
20. Проблеми та методи формування навчальної мотивації учнів.
21. Шляхи реалізації основних принципів навчання та виховання у школі.

22. Підвищення ефективності самостійної роботи учнів як проблема школи.
23. Шляхи розвитку творчої самостійності учнів у навчанні.
24. Порівняльний аналіз систем освіти розвинутих країн.
25. Шляхи впровадження принципу єдності колективного та індивідуального у школі.
26. Гендерні проблеми у школі.
27. Принцип науковості як головний чинник школи.
28. Шляхи впровадження дидактичного принципу свідомості та активності у школі.
29. Системно-діяльнісний підхід у навчанні. Шляхи реалізації цього принципу у школі.
30. Дидактичні принципи побудови ділової гри.
31. Проблеми та шляхи демократизації школи в Україні.
32. Роль особистості вчителя у вихованні учнів.
33. Завдання та проблеми європейської інтеграції освіти.
34. Дидактичні принципи і правила технології особистісно-орієнтованого навчання.
35. Основні цілі, завдання та принципи педагогічного контролю.
36. Проблеми якості освіти та шляхи їх вирішення.
37. Формування психолого-педагогічної компетентності вчителя.
38. Комплексний підхід до процесу виховання учнів у школі.
39. Основні напрями вдосконалення виховної роботи у школі.
40. Характеристика методів навчання у школі.
41. Технологія проблемного навчання у школі.
42. Інтерактивні методи навчання у школі.
43. Педагогічні інновації у навчальних закладах.
44. Риторика як важлива складова педагогічної майстерності вчителя.
45. Педагогічна творчість: досвід, проблеми, рішення.
46. Позашкільна виховна робота учнів.
47. Самовиховання та самоосвіта учнів.

Назви тем рефератів можуть коригуватися за погодженням з науковим керівником і кафедрою психології і педагогіки. Вимоги до виконання рефератів надані в додатку №3.

9. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється за тематичними блоками, а підсумковий – шляхом складання заліку.

При вивченні дисципліни пропонується впровадження рейтингової системи оцінки успішності засвоєння студентами навчального матеріалу з дисципліни.

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що він отримує за:

- 1) три експрес-опитування на лекційних заняттях;
- 2) роботу на семінарських заняттях;

3) реферат

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання

1. Контроль на лекційних заняттях

Експрес – контроль являє собою письмову контрольну роботу на лекції, яка складається з одного питання цієї лекції

Ваговий бал запитання – 14

Критерії оцінювання одного запитання:

12-14 – правильна та повна відповідь;

7-11 – відповідь правильна, але є незначні помилки;

1-10 – відповідь неточна або не повна;

0 – немає відповіді

Максимальна кількість балів

За експрес – контрольні дорівнює 3×14 балів = 42 бали

2. Робота на семінарських заняттях:

Ваговий бал – 14. Максимальна кількість балів за роботу на семінарських заняттях : $14 \text{ балів} \times 2 \text{ тем.р.} = 28$ балів

Критерії оцінювання:

12-14 – правильна та повна відповідь;

7-11 – відповідь правильна, але є незначні помилки;

1-10 – відповідь неточна або не повна;

0 – немає відповіді

3. Реферат

Максимальна кількість балів за реферат дорівнює 30 балів

Розрахунок шкали (R) рейтингу

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$R_c = 3 \times 14 + 2 \times 14 + 30 = 100 \text{ балів}$$

Необхідною умовою допуску до заліку є стартовий рейтинг (r_c), що складає 40% від R_c або **40 балів**.

Студенти які набрали протягом семестру рейтинг з кредитного модуля менше **0,6R** зобов'язані виконувати індивідуальне творче завдання.

Студенти які набрали протягом семестру необхідну кількість балів ($RD \geq 0,6R$) мають можливості:

а) отримати залікову оцінку (залік) відповідно до набраного рейтингу;

б) виконати індивідуальне творче завдання з метою підвищення оцінки. При цьому попередній рейтинг студента з дисципліни скасовується і він отримує оцінку R , тільки за результатами залікової контрольної роботи.

Таблиця 2

Тематичний блок 1	min	max
Лекція 1. Тема 1.1. Предмет та завдання педагогіки	2	4
Лекція 2. Тема 1.2. Основні етапи розвитку педагогіки	4	6
Лекція 3. Тема 1.3 Історія педагогіки: від виховання у первісному суспільстві до сучасності	2	4
Разом	8	14

Тематичний блок 2	min	max
Лекція 4. Тема 2.1. . Сутність і принципи навчання	2	4
Лекція 5. Тема 2.2 Методична система навчання	4	6
Лекція 6. Тема 2.3 Педагогічні вимоги до перевірки та оцінювання знань, навичок та вмінь учня	2	4
Семінарське заняття 1	8	14
Разом	16	28

Тематичний блок 3	min	max
Лекція 7. Тема 3.1. Процес виховання: суть, зміст, принципи	2	4
Лекція 8. Тема 3.2. Система методів виховання людини	4	6
Лекція 9. Тема 3.3. Педагогічна культура та її складові	2	4
Семінарське заняття 2.	8	14
Разом	16	28
Реферат	20	30
Разом за 3 тематичні блоки	60	100
Підсумкова контрольна робота (для студентів, які не набрали у семестрі залікової кількості балів, або бажають підвищити свій результат)	10÷20	

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

10.1. Базова:

1. Алексюк А. Н. Педагогіка : навч. посіб. / А. Н. Алексюк, А. В. Киричук. – К. : Вища школа, 1985. – 254 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К. : Альма-матер, 2009. – 616 с.
3. Лозова В. Т., Тройко Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання / В. Т. Лозова, Г. В. Тройко. – Х. : ХПУ, 1997. – 138 с.
4. Мойсеюк Н. Е. Педагогіка : навч. посіб. / Н. Е. Мойсеюк. – К. : Саммит-Книга, 2007. – 656 с.
5. Педагогіка : практикум / Уклад. : О. А. Жирун, Є. В. Пузирьов. – К. : НТУУ «КПІ», 2011. – 104 с.
6. Педагогика : учеб. пособие для студ. пед. уч. зав. / Под ред. П.Н.Пидкасистого. – М.: Педагогическое общество России, 2002. – 640 с.

7. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Альма-матер, 2009. – 560 с.
8. Харламов И. Ф. Педагогика : учеб. пособие / И. Ф. Харламов. – М. : Гардарики, 2008. – 520 с.
9. Педагогіка : навч. посіб. / [укладачі: А.Н.Некрошевіч, Є.В.Пузирьов]. – К. : ІВЦ «Політехніка», 1999. – 220 с.

10.2. Допоміжна:

1. Антология педагогической мысли Древней Руси и Русского государства 14–17 вв. / [сост. С.Д. Бабишин, Б.Н. Митюрков]. – М. : Педагогика, 1985. – 363 с.
2. Антология педагогической мысли Украинской ССР / [ред. М. В. Фоменко]. – М.: Педагогика, 1988. – 640 с. – (Антология педагогической мысли народов СССР).
3. Бабанский Ю. К. Интенсификация процесса обучения / Ю. К. Бабанский. – М. : Знание, 1987. – 80 с.
4. Балл Г. О. Сучасний гуманізм і освіта : Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти / Г. О. Балл. – Рівне : Листа-М, 2003. – 128 с.
5. Бастун Н. А. Сексуальне виховання підлітків та молоді зі зниженим інтелектом / Н. А. Бастун. – К. : ТОВ «ОБЕРІГ», 2007. – 79 с.
6. Болтівець С. І. Сучасний стан розробленості проблеми педагогічної психогієни / С. І. Болтівець // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 2. – С. 54–64.
7. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий. – М. : Высшая школа, 1991. – 207 с.
8. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні : підручник / Н. Ю. Бутенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 383 с.
9. Винославська О. В. Емпіричні методи психологи / О. В. Винославська // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 5 (74). – С. 1–7.
10. Винославська О. В. Зміст моделі психолого-управлінського консультування працівників навчальних закладів з проблеми ефективної міжособистісної взаємодії / О. В. Винославська // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 3. – С. 1–4.
11. Вознюк Н. М. Етико-педагогічні основи формування особистості : навч. посіб. / Н. М. Вознюк. – К. : Центр початкової літератури, 2005. – 196 с.
12. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Л. С. Выготский. – М. : АСТ, 2008. – 671 с.
13. Гальперин П. Я. Методы обучения и умственного развития ребенка / П. Я. Гальперин. – М. : Изд-во МГУ, 1985. – 143 с.
14. Гірник А. М. Основи психопедагогіки / А. М. Гірник. – К. : Вид-во Київського військового гуманітарного ін-ту, 1996. – 136 с.
15. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения / В. В. Давыдов. – М.: ИНТОР, 1996. – 544 с.

16. Журавський В. С., Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / В. С. Журавський, М. З. Згуровський. – К. : ІВЦ «Політехніка», 2003. – 200 с.
17. Зливков В. Л. Самоідентифікація в педагогічній комунікації / В. Л. Зливков. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2005. – 144 с.
18. Калошин В. Ф. Шлях до подолання негативних педагогічних стереотипів (переконань) / В. Ф. Калошин // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 4. – С. 5–12.
19. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении / В. А. Кан-Калик. – М. : Просвещение, 1987. – 190 с.
20. Каменский Я. А. Избранные педагогические произведения / Я. А. Каменский. – М. : Педагогика, 1982. – 610 с.
21. Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту : навч. посіб. / Л. М. Карамушка. – К. : Либідь, 2004. – 424 с.
22. Коломінський Н. Л. Психологія педагогічного менеджменту : навч. посіб. / Н. Л. Коломінський. – К. : МАУП, 1996. – 176 с.
23. Кон И. С. Психология старшеклассника / И. С. Кон. – М. : Просвещение, 1989. – 256 с.
24. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості : збірник / Г. С. Костюк; Ред. Л. М. Проколієнко. – К. : Радянська школа, 1989. – 608 с.
25. Левківський М. В. Історія педагогіки / М. В. Левківський. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 190 с.
26. Лернер И. Я. Учебный предмет, тема, урок / И. Я. Лернер. – М. : Знание, 1988. – 80 с.
27. Лещинский В. М., Кульневич С. В. Учимся управлять собой и детьми / В. М. Лещинский, С. В. Кульневич. – М. : Просвещение, 1995. – 240 с.
28. Лукашевич М. П. Теория и практика самоменеджмента / М. П. Лукашевич. – К. : МАУП, 2002. – 260 с.
29. Люргентсен Дж. Тайм-менеджмент. Искусство планирования и управления своим временем и своей жизнью / Джон Люргентсен. – М. : ООО «Добрая книга», 2001. – 185 с.
30. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості : монографія / С. Д. Максименко. – К. : ТОВ «КММ», 2006. – 255 с.
31. Мусатов С. О. Психологія педагогічної комунікації: теоретико-методологічний аналіз / С. О. Мусатов. – Київ-Рівне : Листа-М, 2003. – 176 с.
32. Осницкий А. В. Проблемы экологии личности (социально-психологический аспект) / А. В. Осницкий // Жизнь и безопасность. – 2000. – № 2–3. – С. 289–305.
33. Основы педагогики и психологии высшей школы / Под ред. А. В. Петровского. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986. – 303 с.
34. Основы педагогического мастерства : учеб. Пособие / Под ред. И. А. Зязюна, И. Ф. Кривоноса, Н. Н. Тарасевича. – М. : Просвещение, 1989. – 302 с.

35. Педагогика и психология высшей школы : учеб. пособие. – Ростов н/Д.: Феникс, 2002. – 544 с.
36. Платонов К. К. Структура и развитие личности / К. К. Платонов. – М. : Наука, 1986. – 254 с.
37. Поваляева М. А., Рутер О. А. Невербальные средства общения: учеб. пособие / М. А. Поваляева, О. А. Рутер. – Ростов н/Д.: Феникс, 2004. – 352 с.
38. Повышение квалификации педагогических кадров / Под ред. И. Ф. Жерносека, М. Ю. Красовицкого, С.В. Крисяка. – К. : Освіта, 1992. – 190 с.
39. Подунов А. С. Слагаемые мастерства педагога / А. С. Подунов. – М. : ДОСААФ, 1980. – 96 с.
40. Помиткін Е. О. Психологія духовного розвитку особистості : монографія / Е.О.Помиткін. – К. : Наш час, 2005. – 280 с.
41. Прогрессивная зарубежная педагогическая мысль о трудовом воспитании и профессиональной подготовке. – М. : Просвещение, 1988. – 227 с.
42. Психологія діяльності та навчальний менеджмент : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / За заг. ред. В.А.Козакова. – К.: КНЕУ, 2003. – 829 с.
43. Равен Дж. Педагогическое тестирование: проблемы, заблуждения, перспективы / Джон Равен. – М. : Когито-Центр, 1999. – 144 с.
44. Савчин М. В. Психологія відповідальної поведінки / М. В. Савчин. – К. : Україна-Віта, 1996. – 130 с.
45. Семиченко В. А., Заслуженюк В. С. Мистецтво взаєморозуміння: психологія та педагогіка сімейного спілкування / В. А. Семиченко, В. С. Заслуженюк. – К. : Веселка, 1998. – 211 с.
46. Семиченко В. А., Заслуженюк В. С. Психологічна структура педагогічної діяльності : навч. посіб. / В. А. Семиченко, В. С. Заслуженюк. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. – 230 с.
47. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти : навч. посіб. / За наук. ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, Т. В. Зайчикової. – К. : Міленіум, 2004. – 264 с.
48. Синиця І. О. Педагогічний такт і майстерність учителя / І. О.Синиця. – К. : Радянська школа, 1981. – 319 с.
49. Скотт Дж.-Гр. Конфликты, пути их преодоления/ Дж.-Гр. Скотт. – К. : Внешторгиздат, 1991. – 189 с.
50. Смолкин А. М. Методы активного обучения / А. М. Смолкин. – М. : Высшая школа, 1991. – 176 с.
51. Смутьсон М. Л. Інтелектуалізація діяльності вчителя в умовах використання нових інформаційних технологій навчання / М. Л. Смутьсон // Психологія: Зб. наук. праць НПУ ім. М.П.Драгоманова. – 1999. –Вип. 4(7). – С. 100–104.
52. Страхов И. В. Педагогический такт преподавателей вузов : метод. разработки / И. В. Страхов. – Саратов, 1982. – 34 с.

- 53.Товажнянський Л. Л., Романовський О. Г., Пономарьов О. С. Педагогіка управління : навч. посіб. / Л. Л. Товажнянський, О. Г. Романовський, О. С. Пономарьов. – Х. : НТУ «ХШ», 2003. – 408 с.
- 54.Третьяченко В., Левченко Ф. Культура супроводу освітніх психолого-педагогічних технологій / В. Третьяченко, Ф. Левченко // Соціальна психологія. – 2005. –№1(9). – С. 37-41.
- 55.Трудний подросток причины и следствия / Под ред. В. А. Татенко. – К. : Радянська школа, 1985. – 175 с.

9. КОНТАКТИ З ВИКЛАДАЧЕМ

Спілкування з викладачем проводиться через електронний кампус, або електронною поштою.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Встановлення відповідності між принципами навчання та правилами їх реалізації

Оберіть з наведеного нижче переліку 70 правил ті 10 правил, що найбільше сприяють реалізації принципів навчання. Зробіть висновки про те, наскільки ці правила реалізуються на практиці.

Принципи навчання та їх характеристика:

1. *Принцип свідомості й активності* – дійсну сутність людини складають глибоко і самостійно осмислені знання, що набуваються шляхом інтенсивного напруження власної розумової діяльності.

2. *Принцип наочності* – навчання здійснюється успішніше, коли ґрунтується на безпосередньому спостереженні та вивченні цих предметів, явищ і подій, оскільки у більшості людей органи зору мають найбільшу чуттєвість до сприйняття інформації.

3. *Принцип систематичності і послідовності* – людина тільки тоді володіє дійсним знанням, коли в її мозку відображується чітка картина зовнішнього світу, що являє собою систему взаємопов'язаних понять.

4. *Принцип міцності* – оволодіння змістом навчання досягається не тільки при його всебічному осмисленні, але й тривалим зберіганням у пам'яті найважливіших його компонентів.

5. *Принцип науковості* – учням потрібно надавати для засвоєння тільки дійсні, перевірені наукою і практикою знання.

6. *Принцип досяжності* – досяжним для людини є лише те, що відповідає її обсягу знань, вмінь, способів мислення.

7. *Принцип зв'язку теорії з практикою*. Практика – критерій істини, джерело пізнавальної діяльності і галузь застосування результатів навчання, тому ефективність і якість навчання перевіряється, підтверджується і спрямовується практикою.

Правила реалізації принципів навчання:

1. У зв'язку з пануванням у сьогоdnішньому світі вербальної інформації, прагніть до розвитку в учнів абстрактного мислення, знайомте їх із сучасними науковими поглядами і теоріями.

2. У кінці уроку, теми обов'язково узагальніть свої думки, сформулюйте підсумки, висновки, періодично проводьте узагальнювальні заняття.

3. У методах викладання відображайте методи наукового пізнання, розвивайте мислення учнів, застосовуйте творчу, пошукову роботу в навчанні.

4. У навчанні потрібно рухатись від легкого до важкого, від відомого до невідомого, від простого до складного.

5. Використовуйте в навчанні схеми і плани. Розподіляйте зміст навчального матеріалу на логічно завершені частини, послідовно їх реалізуйте, привчайте до цього учнів.

6. Враховуйте в навчанні той факт, що запам'ятовування ряду предметів, поданих у зображенні (на малюнках і моделях) відбувається краще, легше і скоріше, ніж того ж ряду, але поданого у словесній формі, усній чи письмовій.

7. Використовуйте наочність не тільки як ілюстрацію, але і як самостійне джерело знань.

8. Використовуйте силу взаємонавчання учнів. Те, що говорить товариш, частіше краще і легше сприймається, ніж те, що говорить вчитель.

9. Використовуйте сучасні засоби (навчальне телебачення, відео-, аудіотехніку, проектори, кодоскопи та інше) лише тоді, коли досконально ними володієте.

10. Виховуйте в учнях дидактичний підхід до предметів і явищ, що вивчаються, пояснюйте неоднозначність тлумачення багатьох наукових понять, багатоваріантність вирішення задач, різноманітність підходів і думок до вивчення тих чи інших об'єктів.

11. Враховуйте індивідуальні можливості учнів і диференціюйте завдання для різних категорій учнів.

12. Все, що можливо, слід подавати для сприйняття через почуття, а саме: те, що можна побачити – для сприйняття зором, те, що можна почути – слухом, пахощі – нюхом, те, що можна скуштувати – смаком, до чого можна доторкнутись – шляхом дотику.

13. Учитель повинен бути ознайомлений з сучасними досягненнями педагогіки, психології, методики, а також тієї сфери людського досвіду, яку він викладає.

14. Доводьте практичну необхідність знань, що надаються. Знаходьте і демонструйте учням різноманітні сфери застосування змісту навчання. Постійно пов'язуйте знання з життям.

15. Допомагайте учням оволодіти найпродуктивнішими методами навчально-пізнавальної діяльності, вчіть їх навчатися.

16. Домагайтесь від учнів структурованих усних і письмових відповідей.

17. Домагайтесь всебічного аналізу проблем, вирішення задач різними способами, частіше практикуйте творчі завдання.

18. Домагайтесь розуміння учнями кожного слова, речення, не використовуйте понять, на розкриття змісту яких ви не розраховували.

19. Домагайтесь ясного розуміння учнями цілей і задач подальшої роботи. Навчайте так, щоб учень розумів, що, навіщо і як треба робити, і ніколи механічно не виконував навчальних дій, попередньо глибоко не усвідомивши їх.

20. Прагніть до ясності свого викладу і мови: чітко і однозначно формулюйте поняття, уникайте монотонності, навчайте образно, використовуючи яскраві факти, приклади з життя і літератури.

21. Досяжність не означає легкості навчання, вчитель не повинен максимально полегшувати навчання, надавши всі необхідні знання. Завдання

вчителя – направити учнів на самостійну роботу, пояснивши лише незрозумілі та складні моменти.

22. Дотримуйтеся фізичних норм розумової активності учнів, плануйте її спади і підйоми.

23. Економно ставтеся до пам'яті учнів – не вимагайте від них запам'ятовування малоцінної інформації, не допускайте перевантаження пам'яті.

24. Забезпечуйте послідовність між попереднім і подальшим навчанням: повторюйте і вдосконалюйте попереднє, показуйте учням перспективи їхнього майбутнього.

25. Заохочуйте наукову роботу учнів, знайомте їх з технікою експериментальної і дослідної роботи, алгоритмами вирішення винахідницьких завдань, опрацюванням першоджерел, довідкових і архівних матеріалів.

26. Заохочуйте спроби учнів щось змінити, вдосконалити, вигадати, спробуйте впроваджувати найцінніші ідеї учнів.

27. Застерігайте учнів від переоцінювання практики і недооцінювання теорії. Постійно підкреслюйте їх взаємозв'язок.

28. Контролюйте чинники, що відволікають учнів від об'єкта навчання, як внутрішні (розпорошеність думки, заняття сторонніми справами), так і зовнішні (запізнення, порушення дисципліни).

29. Навчайте учнів думати і діяти самостійно. Не допускайте постійного підказування, переказування і копіювання. Слід якомога частіше використовувати запитання «Чому?», щоб навчити учнів віднаходити причинно-наслідкові зв'язки.

30. Навчання потребує певного напруження. Коли воно відсутнє, учні відвикають працювати на повну силу. Тому встановіть оптимальний режим навчання, щоб не затримувати сильних і розвивати швидкість дії у середніх і слабких.

31. Намагайтеся залучати учнів до виготовлення наочних засобів. Від цього навчальні можливості наочності збільшуються.

32. Намагайтеся, щоб зміст і способи навчання дещо випереджали можливості учнів, щоб навчання було важким, але досяжним.

33. Не допускайте хибного тлумачення наукових термінів. Використовуйте незначну їх кількість в однозначному тлумаченні, пояснюючи учням їх сутність.

34. Не забувайте, що поняття й абстракції краще усвідомлюються, коли підкріплюються конкретними фактами, прикладами і уявленнями.

35. Не переходьте до вивчення нового, попередньо не сформувавши зацікавленості і позитивного ставлення до нього.

36. Не повинно бути жодного заняття, жодного завдання, яке б не мало практичного значення.

37. Не порушуйте систему ані в змісті, ані в засобах навчання. Терміново ліквідуйте порушення або змінійте саму систему.

38. Не пропускайте нагоди ознайомити учнів з біографіями видатних учених, їх внеском у розвиток науки.

39. Не слід вимагати від учнів запам'ятовування матеріалу, що має допоміжний характер. Краще привчити їх використовувати різні довідники, словники, енциклопедії і т. п.

40. Ніколи не обмежуйтеся лише наочністю. Тільки в сукупності зі словом наочність являє собою джерело чітких і правильних уявлень про предмети і явища, що вивчаються.

41. Нічому не слід навчати, спираючись лише на авторитет, всьому треба вчити за допомогою доказів, що ґрунтуються на почутті і розумі.

42. Оскільки емоційна й образна пам'ять часто глибші за словесну, підкріплюйте абстрактну інформацію образними порівняннями і стимулюйте позитивні емоції учнів під час навчання.

43. Пам'ятайте, що в ході практичної діяльності засвоюється 80–85 % знань. Тому надавайте можливість учням відрізу ж перевірити набуті знання на практиці.

44. Пам'ятайте, що забування того, що вивчалось, є найбільшим одразу ж після вивчення, тому кількість повторювань інформації має бути зворотно пропорційною часу, що минув після її вивчення.

45. Пам'ятайте, що краще дати менше матеріалу, але досягти максимального засвоєння його учнями.

46. Пам'ятайте, що наочність – сильнодіючий засіб, який потребує уважного планування, ретельного дозування. За умов частого використання наочності може увести учнів від головного, підмінити ціль яскравим засобом.

47. Пам'ятайте, що сформована система знань – найважливіший засіб запобігання їх забування. Забуті знання швидше відтворюються в системі, аніж поза нею.

48. Запобігайте закріпленню в пам'яті неправильно сприйнятої інформації або того, що учень не зрозумів. Пам'ятайте, що надовго запам'ятовується і може бути за необхідності пригадана лише добре осмислена інформація.

49. Плануйте навчання не лише на одне заняття, а й на весь період навчально-виховного процесу.

50. Покажіть, що навчальний предмет – зменшена копія науки, практичної діяльності. Постійно використовуйте міжпредметні зв'язки.

51. Постійно розкривайте діалектичний зв'язок науки і практики. Показуйте, що наука розвивається під впливом практичних потреб, а практика вимагає наукових знань.

52. При вивченні нового і складного матеріалу спирайтеся на сильних учнів, при повторенні, закріпленні – на слабких.

53. При застосуванні наочних засобів не обмежуйтеся спостереженням явних ознак предметів і явищ, а звертайте увагу учнів на основні, суттєві властивості.

54. Вивчайте та добре розумійте рівень підготовленості і розвитку учнів, спирайтеся на їхні можливості.

55. Використовуйте всі види і форми пізнавальної діяльності, поєднуючи їх і враховуючи вікові можливості учнів.

56. За надмірного захоплення створенням загальних уявлень учнів це стає перешкодою глибокому оволодінню знаннями, розвитку абстрактного мислення учнів.

57. При повторі навчального матеріалу не намагайтеся проводити це за тією ж схемою, що і навчання. Надайте можливість учням розглянути матеріал з різних боків, під різними кутами зору.

58. Залучайте учнів до обговорення дискусійних наукових проблем, в досяжній формі пояснюючи їх сутність.

59. Привчайте учнів до послідовної, організованої і дисциплінованої навчальної діяльності, формуйте в учнів свідоме і позитивне ставлення до праці, необхідності докладання зусиль для набуття практичних вмінь і навичок.

60. Привчайте учнів перевіряти і застосовувати свої знання на практиці. Постійно використовуйте навколишній світ і як джерело знань, і як сферу їх практичного застосування.

61. Пропонуйте учням для вирішення завдання, що мають практичне значення і належать до сфери їх інтересів.

62. Розвивайте пам'ять учнів, навчайте їх використовувати різні мнемотехнічні прийоми, що полегшують запам'ятовування.

63. Розкривайте генезу наукового знання, пояснюйте хід відкриття і пізнання того чи іншого явища.

64. Розповідайте учням про нові сучасні технології, прогресивні методи праці, сучасні виробничі відносини.

65. Систематично інформуйте учнів про нові досягнення в науці, техніці, культурі, застосовуйте нову термінологію, пов'язуйте нові досягнення з системою знань, що формується.

66. Складайте з учнями структурно-логічні схеми навчального матеріалу, що полегшують процес засвоєння знань.

67. Скорочуйте кількість одиниць інформації, що запам'ятовується. Учню важко запам'ятати 10 речень, але якщо їх поділити на 3 абзаци, основна інформація запам'ятається краще. Взагалі, ретельно структурована інформація запам'ятовується краще.

68. Широко використовуйте аналогію, порівняння, зіставлення, протиставлення: надайте поштовх думці учня.

69. Ширше використовуйте в навчанні практичні ситуації, що вимагають від учнів самостійного бачення, виявлення, розуміння і пояснення розбіжності між фактами, що спостерігаються, і їхнім науковим поясненням.

70. Ширше використовуйте форми взаємоперевірки навчального матеріалу – це дозволяє позбавитись зайвого емоційного напруження, що зазвичай відчуває учень перед контролем викладачем. Це сприяє кращому повторенню навчального матеріалу.

Додаток 2
Методика «Самооцінка особистості»

Хід виконання:

1. Підготуйте бланк до методики (табл. 1).
2. Оцініть вказані твердження за 4-бальною шкалою, наскільки правильно вони відповідають вашим уявленням про себе: «Я думаю про це дуже часто» (4), «іноді» (3), «зрідка» (1), «ніколи» (0).
3. Підрахуйте кількість балів, яку ви набрали.
0–25 балів – завищений рівень самооцінки призводить до деякої самовпевненості, перебільшення міри своєї значущості в житті інших.
25–45 балів середній рівень.
Більше 45 балів –низький рівень самооцінки породжує постійні переживання з приводу ставлення до себе оточуючих, сумніви, невпевненість у собі та власних вчинках.
4. Ознайомтесь із наведеною інтерпретацією.

Інтерпретація

Рівень самооцінки суттєво впливає на психічне благополуччя особи. Висока самооцінка супроводжується почуттям упевненості в собі, задоволеності собою й тим, що оточуючі позитивно ставляться до тебе. Особа ж з низькою самооцінкою більше невпевнена у собі, залежна, їй необхідні підтримка, схвалення інших, їхня опіка та заступництво. Однак, та чи інша самооцінка не може розглядатись однозначно як «хороша» чи «погана». Разом із внутрішнім комфортом, який дає особі висока самооцінка, вона може призвести до зухвалості, зупинки особистісного саморозвитку, що, в свою чергу, негативно вплине на стосунки з оточуючими. Низька самооцінка, що завдає особистості сильних страждань, водночас може спонукати її до саморозвитку. Самооцінка лежить в основі одного з провідних мотивів учбової діяльності – мотиву досягання.

Таблиця 1

<i>Твердження</i>	<i>Я думаю про це ...</i>			
	<i>дуже часто</i>	<i>іноді</i>	<i>зрідка</i>	<i>ніколи</i>
	<i>4</i>	<i>3</i>	<i>1</i>	<i>0</i>
1. Мені хочеться, щоб мої друзі підбадьорювали мене				
2. Постійно відчуваю свою відповідальність у навчанні				
3. Я хвилююсь за своє майбутнє				
4. Багато хто ненавидить мене				
5. Ініціативність в мене менша, ніж в інших				
6. Я занепокоєний своїм психічним				

станом				
7. Я боюся здатися дурником				
8. Зовнішність інших набагато краща, ніж моя				
9. Я боюся виступати з промовою перед незнайомою аудиторією				
10. Я часто припускаюся помилок				
11. Як прикро, що я не вмію розмовляти з людьми як слід				
12. Як прикро, що мені не вистачає впевненості в собі				
13. Мені б хотілося, щоб мої дії частіше схвалювалися іншими				
14. Я занадто скромний				
15. Моє життя даремне, марне				
16. У багатьох склалася про мене хибна думка				
17. Мені ні з ким поділитися власними думками				
18. Люди очікують від мене занадто багато				
19. Люди не дуже цікавляться моїми досягненнями				
20. Я дуже сором'язливий				
21. Я відчуваю, що чимало людей не розуміють мене				
22. Я не відчуваю себе в безпеці				
23. Я часто даремно хвилююсь				
24. Я відчуваю себе незручно, коли заходжу в кімнату, де вже є люди				
25. Я відчуваю, що люди говорять про мене за моєю спиною				
26. Я відчуваю себе скутим				
27. Я впевнений, що люди розуміють все легше, ніж я				
28. Мені здається, що зі мною повинна трапитися якась неприємність				
29. Мене хвилює, як люди ставляться до мене				
30. Як прикро, що я не дуже товариський				
31. У суперечках я висловлююсь тільки тоді, коли впевнений в своїй правоті				
32. Я думаю про те, що очікують від мене оточуючі				

Дослідження самооцінки

Уявлення людини про себе, як правило, здається їй переконливим незалежно від того, ґрунтується воно на об'єктивному знанні чи на суб'єктивній думці. Процес самооцінки може проходити двома напрямками: 1) шляхом порівняння рівня своїх домагань з об'єктивними результатами своєї діяльності; 2) шляхом порівняння себе з іншими людьми.

Проте, незалежно від того, чи в основі самооцінки лежать власні міркування людини про себе, чи інтерпретації ставлення інших людей, самооцінка завжди носить суб'єктивний характер.

Залежно від оцінок оточуючих людей, особа може мати адекватну або неадекватну самооцінку.

Дана методика базується на способі вибору, де рівень і адекватність самооцінки особистості визначаються як відношення між «Я-ідеальним» і «Я реальним». Виконайте дану методику, здійсніть необхідні розрахунки, зробіть висновки, проаналізуйте отримані результати.

Перша серія. *Визначення списку і кількості еталонних якостей бажаного та небажаного образу «Я».*

Із запропонованого списку слів, що характеризують особистість, виберіть і складіть дві колонки. В ліву колонку треба записати слова, що визначають ті якості особистості, що належать до вашого суб'єктивного ідеалу, які б ви бажали мати, тобто складають «позитивну множину». В праву – якості небажані, що складають «негативну множину». Кількість слів довільна.

Друга серія. *Визначення списку якостей бажаного та реального образу «Я».*

Продивіться уважно слова, записані вами у ліву та праву колонки, і відмітьте ті якості, які, на вашу думку, Вам властиві.

Список якостей, що характеризують особистість.

Акуратність, вдумливість, вишуканість, гордість, грубість, дбайливість, запальність, сприйнятливність, життєрадісність, заздрісність, сором'язливість, злопам'ятність, щирість, примхливість, легковірність, легковажність, повільність, мрійливість, помисливість, мстивість, наполегливість, ніжність, невимушеність, нервозність, непорушність, нестриманість, чарівність, вразливість, обережність, чуйність, педантизм, рухливість, підозрілість, принциповість, поетичність, презирливість, привітність, розв'язність, розсудливість, рішучість, самозабуття, стриманість, співчуття, терпимість, боягузтво, захоплюваність, завзятість, поступливість, холодність, ентузіазм.

Обробка результатів. Щоб отримати коефіцієнти самооцінки за «позитивною» (CO^+) і «негативною» (CO^-) множинами, треба кількість якостей, визначених вами як таких, що вам властиві (М), поділити на всю суму якостей у даній колонці (Н). Формули для підрахунку коефіцієнтів мають вигляд:

$$CO^+ = M^+/H^+; \quad CO^- = M^-/H^-.$$

Рівень та адекватність самооцінки визначають на основі отриманих коефіцієнтів за допомогою таблиці 2.

Таблиця 2

Рівні самооцінки

CO^+	CO^-	Рівень самооцінки
1 – 0,76	0 – 0,25	Неадекватна, завищена
0,75 – 0,51	0,26 – 0,49	Адекватна з тенденцією до завищення
0,5	0,5	Адекватна
0,49 – 0,26	0,51 – 0,75	Адекватна, з тенденцією до заниження
0,25 – 0	0,76 – 1	Неадекватна, занижена

Визначаючи рівень самооцінки та її адекватність, важливо враховувати не тільки величину одержаного коефіцієнта, а й суму якостей, що складають ту чи іншу множину (Н та Н). чим менше якостей, тим простіший відповідний еталон. Крім того, рівень самооцінки за «позитивною» і «негативною» множиною в деякого може відрізнятися, що може бути спричиненою захисним механізмом особистості.

Інтерпретація результатів.

Адекватна самооцінка з тенденцією до завищення відноситься до позитивного ставлення до себе. Низька самооцінка, навпаки, може бути пов'язана з негативним ставленням до себе, з відчуттям власної неповноцінності. У процесі формування самооцінки важливу роль відіграє співвідношення образу «Я-реального» з образом «Я-ідеального».

Найбільш психологічно сприятливою для особистості є адекватно висока самооцінка, коли високий ступінь відповідності еталонній моделі, яку має особа, підтримується оточуючими. Отже, поведінка особи отримує визнання оточуючих, їхню підтримку і, відповідно, вона довіряє їм.

Якщо оточуючі оцінюють особу нижче, ніж вона себе, то кажуть, що в неї неадекватно завищена самооцінка, яка призводить до виникнення конфліктів.

Неадекватно низька самооцінка призводить до формування у людини почуття невпевненості в собі, постійної небезпеки, яку вона очікує від оточуючих. Така людина стримує свою активність, не реалізує свої можливості, оскільки постійно боїться, що її не зрозуміють, знехтують нею. Можна сказати, що така людина ставить перед собою занадто високі вимоги, прагне досягти занадто високі вимоги і реальні свої результати недооцінює, а з більшою готовністю фіксує власні невдачі.

Адекватно низька самооцінка призводить до того, що людина або шукає нову групу, де її будуть вище цінувати, або знижує рівень своїх домагань і соціальну активність, міжособистісні контакти, або шукає різні, часто неадекватні прийоми, що знижують внутрішній дискомфорт.

Тому, щоб характеризувати самооцінку особистості, окрім її власної самооцінки та її оцінного еталона, треба знати наскільки адекватно вона орієнтується в тому, як її оцінюють інші люди, певна соціальна група, тобто якою є очікувана оцінка цієї особи. Дослідження встановили, якщо самооцінка особистості та очікувана нею самооцінка суперечать одна одній, в першу чергу особа змінює очікувану оцінку. Наприклад, не отримавши очікуваного підтвердження високої самооцінки в оточуючих, особа зберігає високу самооцінку, але знижує очікувану оцінку.

Основні вимоги до реферату

Крім теоретичних знань магістрант повинен вміти застосовувати отримані знання у наукових дослідженнях фундаментального та прикладного характеру з використанням сучасних інформаційних технологій. Реферат з обраної теми магістрант повинен подати у визначений викладачем строк.

Реферат – це науковий документ, який містить вичерпну систематизовану інформацію за обраною темою (приблизно на 15–20 сторінках формату А4), передбачає виклад матеріалу на основі спеціально підібраної літератури та самостійно проведеного дослідження.

Загальні вимоги:

- самостійність у виконанні роботи;
- чіткість та логічна послідовність викладення матеріалу;
- переконливість аргументації;
- стислість і точність формулювань, які виключають можливість неоднозначного тлумачення;
- конкретність викладення результатів дослідження;
- обґрунтованість рекомендацій та пропозицій.

У рефераті повинно бути відображено:

- актуальність тематики та відповідність до сучасного стану науки;
- об'єкт та предмет дослідження;
- аналіз та узагальнення існуючих положень;
- оцінка повноти розв'язання поставленої задачі;
- оцінка достовірності отриманих результатів, їх порівняння з аналогічними результатами.

Розмір шрифту – 14 (не менше – 12).

Абзацний відступ повинен бути однаковим упродовж усього тексту роботи і дорівнювати 1 см.

Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту у нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

Розділи та підрозділи роботи повинні мати заголовки. Пункти та підпункти можуть мати заголовки. Заголовки структурних частин роботи і заголовки розділів слід розташовувати посередині рядка та друкувати великими літерами без крапки у кінці, не підкреслюючи. Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів роботи слід починати з абзацного відступу і друкувати малими літерами (крім першої великої) не підкреслюючи, без крапки у кінці. Перенесення слів у заголовку розділу не допускається. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою. Новий розділ та кожен структурну частину треба починати з нової сторінки.

Структура реферату:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень, символів, одиниць скорочень і термінів (за необхідності);
- вступ;
- суть реферату (основна частина);
- висновки;
- список використаних джерел (перелік посилань);
- додатки (за необхідності).

Вимоги до змісту структурних частин

Титульний аркуш (див. зразок)

Титульний аркуш є першою сторінкою реферату, який містить:

- найменування організації, де виконана робота;
- назву роботи;
- прізвище, ім'я, по батькові автора та його статус;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові передбачуваного наукового керівника;
- місто та рік.

Зміст реферату

Зміст подають безпосередньо після титульного аркуша, починаючи з нової сторінки. До змісту включають структурні елементи у такому порядку: перелік умовних позначень, символів, одиниць скорочень і термінів (за необхідності); вступ; послідовно перелічені найменування всіх розділів, підрозділів і пунктів (якщо вони мають заголовки) суті роботи; висновки; рекомендації (за необхідності); список використаних джерел; назви додатків і номери сторінок, які містять початок відповідного матеріалу.

Перелік умовних позначень, символів, одиниць скорочень і термінів

Перелік умовних позначень, символів, одиниць скорочень і термінів складають за умови повторення таких елементів більше трьох разів у тексті та вміщують безпосередньо після змісту, починаючи з нової сторінки. Інакше – їх розшифровку наводять у тексті при першому згадуванні. Якщо у роботі вжита специфічна термінологія, чи використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і таке інше, то їх перелік може бути поданий у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом.

Перелік треба друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їх детальну розшифровку.

Вступ

Вступ розташовують після переліку умовних позначень, символів, одиниць скорочень і термінів (якщо він є), починаючи з нової сторінки. У вступі розкривають сутність і стан наукової задачі та її значущість, підстави та вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

Далі подають загальну характеристику роботи у рекомендованій нижче послідовності.

Обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва, особливо на користь України шляхом аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями наукової задачі.

Об'єкт дослідження — це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і вибране для вивчення. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження.

Подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої у роботі мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом.

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми та її значимість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

У вступі треба коротко відобразити оцінку сучасного стану досліджуваної проблеми, обґрунтування вибраної теми та необхідності проведення досліджень, відмічаючи:

- практично розв'язані задачі;
- прогалини знань, що існують у даній галузі;
- провідних вчених і фахівців даної галузі; актуальність та новизну теми;
- взаємозв'язок з іншими роботами.

Основна частина

Суть роботи вміщують після вступу, починаючи з нової сторінки. Суть роботи — це викладання відомостей про предмет дослідження, необхідних і достатніх для розкриття сутності даної роботи (опис теорії, методів, характеристик створеного об'єкта, принципів дії об'єкта, основних принципових рішень, що дають уявлення про його устрій тощо) та її результатів. Викладаючи суть роботи, особливу увагу приділяють новизні у ній, а також питанням сумісності, взаємозамінності, надійності, безпеки, екології. Суть роботи викладають, поділяючи матеріал на розділи. Кожний розділ починають із нової сторінки. У розділах основної частини подають:

- огляд літератури за темою і вибір напрямків досліджень;
- відомості про проведені теоретичні і (або) експериментальні дослідження;
- аналіз і узагальнення результатів досліджень.

Розділи можна поділяти на підрозділи і пункти. Пункти, якщо це необхідно, поділяють на підпункти. Кожен пункт і підпункт повинен містити закінчену інформацію. Повні докази або подробиці дослідження можна розмістити у додатках.

Висновки

Висновки розташовують безпосередньо після викладення суті роботи, починаючи з нової сторінки. У висновках наводять оцінку одержаних

результатів дослідження (наукову, практичну, соціальну цінність). Ця частина містить висновки автора стосовно суті проблеми, питань, що розглядалися у роботі, можливих галузей використання здобутих результатів роботи. Текст висновків можна поділяти на пункти.

Список використаних джерел

Список використаної літератури, який починають з нової сторінки, завершує основну частину. Перелік джерел, на які є посилання в основній частині роботи, наводять після рекомендацій, якщо вони є. Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел. Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують із каталогів і бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв і т. ін.

Порядкові номери описів у переліку є посиланнями у тексті (номерні посилання). Список використаної літератури складають із джерел у тому порядку, за алфавітом. Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
Кафедра психології і педагогіки

Реферат
з дисципліни
«Основи педагогіки»

На тему «_____» (№ _____)

Рейтингові бали:

Глибоке розкриття проблеми, відображення власної позиції
Обґрунтоване розкриття проблеми
Реферат компілятивного рівня
Тема розкрита не повно

Штрафні бали:

Реферат подано пізніше встановленого терміну
Об'єкт, предмет відсутні у вступі
Обсяг рефератів перевищує встановлені норми
Відсутня нумерація сторінок
У змісті реферату не проставлено номерів сторінок
У списку джерел не вказано кількість їх сторінок
У тексті роботи наводяться посилання на джерела, що не вміщено у списку літератури
У тексті роботи відсутні посилання на джерела

ПІБ магістранта
Назва ф-ту, номер групи

ПІБ викладача

Загальна оцінка _____

_____ Київ 20__